

provincie **HOLLAND**
ZUID

GS brief aan Provinciale Staten

Postadres Provinciehuis
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl

Datum
18 januari 2022

Ons kenmerk
PZH-2021-795362232
DOS-2018-0005807

Bijlagen
2

Aan Provinciale Staten

Onderwerp
Voortgangsbrief 2022 Digitale Economie

Geachte Statenleden,

Aanleiding

Op 17 maart 2021 hebben Gedeputeerde Staten de Statencommissie Ruimte, Wonen en Economie (RWE) middels de 'voortgangsbrief digitale economie 2021' (PZH- 2020-760198313) geïnformeerd over de voortgang van het programma Digitale Economie. Hierbij informeren wij u wederom over de voortgang van het Programma Digitale Economie. We laten zien welke doelen wij het afgelopen jaar hebben gehaald en geven aan wat de voorgestelde doelen zijn voor 2022.

Digitale Transitie

Zuid-Holland is een van de meest innovatieve regio's van Nederland. Vernieuwing blijft nodig om die positie te versterken. Vastgesteld is dat grote transities nodig zijn om economische voorspoed te behouden en toe te werken naar brede welvaart.

De digitalisering is een van deze transities. Digitalisering verandert onze economie en samenleving in hoog tempo. Online winkelen, werken op afstand of de inzet van robots in fabrieken. Mede door de coronacrisis is deze transitie de afgelopen jaren nog meer versneld. Digitalisering is niet meer weg te denken, biedt voordelen en draagt bij aan de brede welvaart. Tegelijkertijd zijn er ook uitdagingen, zoals het zorgen dat niemand buitengesloten wordt in de transitie, maar ook de gevaren van bijvoorbeeld cybercriminaliteit.

In de toekomst hebben digitale technologieën steeds meer invloed op onze manier van werken en leven. Digitalisering is dan ook één van de speerpunten van het Europese beleid en ook de Rijksoverheid heeft een ambitieuze digitaliseringsagenda. Ondanks deze inspanningen luidt de Cyber Security Raad, een orgaan van leden uit de overheid, bedrijfsleven en wetenschap, de noodklok. Nederland moet in actie komen om controle te houden over democratie, rechtstaat en het economisch innovatiesysteem in de wereldwijde digitale wereld. ¹

¹ <https://nos.nl/artikel/2380689-nederland-dreigt-grip-op-digitale-wereld-te-verliezen>

In het coalitieakkoord “Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst” heeft digitalisering dan ook een belangrijke plek. Expliciet wordt het stimuleren van innovatie en investeren in chips- en sleuteltechnologieën zoals kunstmatige intelligentie en Quantumcomputing benoemd. Daarnaast zijn er ambities geformuleerd rondom snel en veilig internet en de bescherming van bedrijven tegen cyberbedreigingen. Het regeerakkoord onderstreept en sluit aan bij onze ambities, zoals ook benoemd in de Groeiagenda: het verzilveren van kansen die digitale technologie biedt.

Programma Digitale Economie

Als provincie Zuid-Holland erkennen wij dat een grote transitie gaande is, met grote invloed op en kansen voor de economie. Daarom hebben wij in 2019 het programma Digitale Economie opgericht, met als doelstelling het realiseren van goede digitale randvoorwaarden voor bedrijven en clusters in Zuid-Holland. We doen dit enerzijds reactief: door in te spelen op huidige veranderingen en ervoor te zorgen dat alle bedrijven in de regio meekomen in de transitie. Maar ook proactief: door onderzoek te doen naar de opkomst en toepassing van opkomende technologieën zoals Artificiële Intelligentie, Quantum, 5G, waarvan verwacht wordt dat ze een grote maatschappelijke en economische impact gaan hebben.

Het programma Digitale Economie richt zich op de volgende vier digitale randvoorwaarden:

- **Digitale Connectiviteit**
Bedrijven hebben toegang tot snel internet via kabel, glasvezel en 5G
- **Cybersecurity**
Bedrijven ondernemen veilig digitaal: er is cyberbewustheid, -weerbaarheid en -innovatie
- **Digitaal MKB**
Mkb-bedrijven hebben de juiste digitale kennis en vaardigheden om mee te komen in de digitale transitie
- **Digitale innovatie**
Innovaties worden ontwikkeld met technologieën als 5G, AI en Quantum en toegepast in de regio

Rol provincie Zuid-Holland

Digitalisering is een zeer breed thema, en als Zuid-Holland zijn wij gezegend met veel initiatieven en topsectoren. De rol die wij binnen dit thema oppakken als provincie is het aanjagen van de digitale transitie door het stimuleren van samenwerking, het verbinden van initiatieven en het financieren van kansrijke initiatieven. We zorgen ervoor dat nieuwe technologieën, zoals Quantum, AI en 5G, worden toegepast in de sectoren. Maar er is ook speciale aandacht voor kleinere gemeenten en digitale inclusie, zodat we allemaal profiteren van de transitie. De provincie ondersteunt, middels een boekjaarsubsidie aan Probiblio, Zuid-Hollandse openbare bibliotheken. Een aandachtsgebied binnen deze ondersteuning is digitale vaardigheden van onze inwoners. Digitaal vaardige burgers zijn namelijk beter in staat te participeren in de samenleving en een bijdrage te leveren aan de economie.

Samenwerking Economic Board Zuid-Holland

Een belangrijk onderdeel van het programma is het samenwerken met nationale en regionale partners. Zoals in eerdere brieven aangegeven is er binnen de Economic Board Zuid-Holland een Taskforce Digitale Economie opgericht. Hierin zitten vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven, de kennisinstellingen en overheden: de COO van TNO, voorzitter van de Board van ORTEC, CTO van KPN, CTIO van T-Mobile, een vertegenwoordiger vanuit de drie universiteiten. Saskia Bruines (wethouder economie gemeente Den Haag) vertegenwoordigt in deze taskforce de Zuid-Hollandse overheden.

In opdracht van de EBZ taskforce Digitale economie is de 'Digitaliseringsagenda Zuid-Holland' opgesteld. Wij zijn erg verheugd met de totstandkoming van deze agenda. Het toont aan dat zowel overheden, kennisinstellingen als het bedrijfsleven het belang inzien van de digitale transitie en gezamenlijk hierin willen optrekken. Er zijn vier speerpunten onderkend met bijbehorende doelen en activiteiten. In de aparte bijlage kunt u de volledige agenda vinden. De digitale randvoorwaarden geformuleerd in het programma Digitale Economie sluiten nauw aan op de Digitaliseringsagenda Zuid-Holland.

Leeswijzer

Graag informeren wij in deze brief u over de inspanningen geleverd per randvoorwaarde, en daarmee ook de bijdrage van de provincie aan de regio brede Digitaliseringsagenda. Per randvoorwaarde benoemen wij de belangrijkste activiteiten ondernomen in 2021 en de doelen voor 2022. In de aangehechte bijlage bij deze brief staan in tabelvorm de acties ondernomen in 2021 en de doelen van 2022 beknopt vermeld.

1. Digitale connectiviteit

Bedrijven, diensten en apparaten willen verbinden met sneller internet en gebruiken steeds meer data. Een optimale digitale infrastructuur is een randvoorwaarde voor de digitale transitie.

Provincie Zuid-Holland heeft een coördinerende rol in de realisatie van deze brede infrastructuur. Samen met de gemeenten werken we vanuit de provincie aan het formuleren van regionale uitgangspunten voor een snelle, efficiënte uitrol van glasvezel en 5G, met zo min mogelijk impact op de omgeving en samenleving. De kennis van de grote gemeenten wordt ingezet om de gemeenten waar minder capaciteit en kennis beschikbaar is te helpen. Daarnaast zet de provincie zich in om de connectiviteit in het landelijk gebied te vergroten.

De Connectiviteitbrigade

In 2021 zijn we in samenwerking met de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) en de gemeenten Den Haag en Rotterdam gestart met de Connectiviteitbrigade, om de Zuid-Hollandse gemeenten te ondersteunen met hun connectiviteit- en digitaliseringsvraagstukken.

In de bestuurscommissie van de MRDH zijn de gemeenschappelijke uitgangspunten voor het antennebeleid vastgesteld en ook in de andere regio's zijn de eerste stappen gezet om hier in gezamenlijkheid aan te werken. Er is een handreiking en stappenplan uitgewerkt ter ondersteuning van gemeenten bij het opstellen van de digitale strategie. Daarnaast zijn er voorbeeldnota's uitgewerkt voor het uitwerken van het antennebeleid. Op basis van dit gemeenschappelijke beleid heeft de Connectiviteitbrigade verschillende gemeenten geholpen met concrete opgaven omtrent 5G, glasvezel en digitaliseringsstrategie. Met de partners in de regio zijn er diverse kennissessies georganiseerd.

Snel vast internet

De connectiviteitsbrigade heeft onafhankelijk adviesbureau Dialogic de opdracht gegeven een advies op te stellen over de stand van zaken van de beschikbare (vaste) internetaansluitingen in Zuid-Holland en de mogelijke handelingsperspectieven. Uit dit advies blijkt dat er in het Westland, de Drechtsteden en op de Zuid-Hollandse eilanden nog steeds gebieden zijn met meerdere adressen die niet beschikken over een vaste internetverbinding van 100 Mbit/s of meer.

De verwachting is dat een groot gedeelte van deze adressen alsnog door de markt wordt opgepakt. Op de lange termijn, als de markt is 'uitgeraasd', blijven er mogelijk adressen over. In de Tweede kamer is er motie ingediend over financieringsmogelijkheden voor de aanleg van vast internet voor huishoudens. De mogelijkheden hiertoe worden op dit moment door het ministerie van EZK onderzocht.

5G en de Telecomwet

De voorgestelde telecomwet verplicht lokale overheden om technisch geschikte publieke infrastructuur beschikbaar te stellen voor de plaatsing van antenne- en opstelpunten. De invoering van deze wet stond gepland voor 2021, maar door de Coronacrisis en de coalitieonderhandelingen is het voorstel pas in november 2021 behandeld in de Tweede Kamer en aangeboden aan de Eerste Kamer voor toetsing. Hierdoor voelden gemeenten minder druk en urgentie om antennebeleid op te stellen, dan vooraf werd verwacht. Op het moment dat de wet

wordt vastgesteld zal vanuit de VNG de communicatie naar de gemeenten worden gestart. Het Antennebureau is in opdracht van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) samen met de VNG gestart met het opstellen van standaard documenten, modelovereenkomsten voor gebruik van de publieke infrastructuur en stappenplannen voor implementatie. Vanuit de Connectiviteitbrigade adviseren we de gemeenten hoe hierop in te spelen en met welke acties.

Mobiele dekking in het buitengebied

Er zijn indicaties dat de signaalsterke en dekking van mobiele netwerken in de provincie Zuid-Holland niet voldoende is. De omvang van dit probleem is nog niet goed bekend. Er zijn dekkingskaarten beschikbaar, afkomstig van Telecombedrijven, waarop de theoretische dekking van hun mobiele netwerk zichtbaar is. Echter zijn er vraagtekens of deze een te optimistisch beeld geven, aangezien de aanwezigheid van een signaal niet direct betekent dat deze ook voldoende sterk is voor gebruik. De Rijksoverheid heeft een dekkingsverplichting opgenomen, wat inhoudt dat mobiele operators een minimaal een afgesproken frequentiesterkte moeten aanbieden. Vanuit de Connectiviteitbrigade is bureau Stratix gevraagd om onderzoek te doen naar de dekking in bepaalde gebieden van Zuid-Holland. Deze metingen zijn in november 2021 uitgevoerd en worden uitgewerkt in een rapportage en advies. Deze rapportage wordt besproken met het Antennebureau en aangeboden aan het ministerie van Economische Zaken die verantwoordelijk zijn voor het naleven van de afspraken met de telecom partijen. Op het moment dat de telecompartijen niet aan de verplichting voldoen zal de provincie dit agenderen bij het ministerie van EZK.

2. Cybersecurity

Naast dat de digitale transitie veel voordelen biedt, brengt het ook uitdagingen met zich mee. Diefstal van gegevens, het hacken van systemen of phishing zijn helaas niet weg te denken uit de samenleving. De inzet van digitale aanvallen is laagdrempelig, goedkoop en het bereik is groot. Als provincie stellen wij dat alle bedrijven in de regio veilig digitaal moeten kunnen ondernemen.

Partijen zijn zich bewust dat cybercriminaliteit bestaat, maar nog niet bekend wat dit daadwerkelijk betekent voor hun bedrijf en hoe ze zich hiertegen kunnen weren. Ook zien we dat ondernemers het lastig vinden om informatie te delen als zij daadwerkelijk slachtoffer zijn geworden van een cyberaanval. Daarom heeft de provincie in 2020 de regionale Roadmap Cyberveiligheid opgesteld. Hierin richten we ons op cyberbewustzijn en cyberweerbaarheid in de regio.

De regionale Roadmap Cyberveiligheid is op te delen in 3 fasen:

- Risicobewustzijn (2021-2023)
- Basis cyberweerbaarheid (2023-2025)
- Cyberweerbaarheid op basis van risicomangement (2024-2026)

De eerste fase richt zich op het creëren van bewustzijn bij bestuurders en ondernemers over cyberrisico's en kansen, voor zowel de economie als geheel, de economische sectoren en de bedrijfsvoering van organisaties. Hiervoor worden brancheorganisaties en bestaande samenwerkingsverbanden actief benaderd en betrokken.

Cyberweerbaarheidscentra

Iedere sector kent zijn eigen vraagstukken en daarmee cyberweerbaarheidsoplossingen. Daarom is er gekozen voor een sectorale aanpak. We richten sectorale cyberweerbaarheidscentra op die helpen met awareness en risicoanalyses. Binnen zo'n centrum werken de bedrijven samen aan cyberoplossingen voor hun sector en wordt kennis gedeeld. Binnen deze aanpak richten we ons actief op het brede mkb. Waar mogelijk worden geleerde lessen en succesformules cross-sectoraal gedeeld, en hiermee het aantal cyberweerbaarheidscentra opgeschaald.

Cyberweerbaarheidscentrum Greenport West-Holland

Provincie Zuid-Holland heeft aan Greenport West-Holland in 2020 en 2021 diverse subsidies verleend om, o.a. samen met de Haagse Hogeschool en Security Delta (HSD) een cyberweerbaarheidscentrum voor de Greenport te starten. Eind december is er een aanvraag voor een subsidie bij het Digital Trust Center van het ministerie van EZK ingediend en deze is toegekend, waardoor er voor 2022 voldoende middelen zijn een goede start te maken met dit cyberweerbaarheidscentrum.

Cyberweerbaarheidscentrum Life Science & Health sector

In navolging van de oprichting van het Cyberweerbaarheidscentrum Greenport West-Holland zijn we nu met de HSD een cyberweerbaarheidscentrum aan het oprichten voor de Life Sciences & Health Sector. De leermomenten van het eerste cyberweerbaarheidscentrum Greenport West-Holland nemen we hierin mee.

De regio kent ook twee bestaande centra: FERM, het cyberweerbaarheidscentrum van het Rotterdamse Havengebied en het Cyber Netwerk Drechtsteden. Het programma Digitale Economie zoekt actief de verbinding en samenwerking tussen deze partijen om geleerde lessen en aanpakken te delen.

Cyberinnovatie

Naast de op te zetten centra vindt er ook samen met Leiden-Delft-Erasmus Universities onderzoek plaats naar de impact en kosten van cybercriminaliteit in de regio. Ook investeren we in innovatieve cyberoplossingen, zoals het Automated Security Operation consortium van TNO. Dit consortium heeft als doel de komende 3 jaren in een publiek-private samenwerking tussen Nederlandse cybersecuritybedrijven, publieke organisaties en TNO een platform op te richten waar wordt gewerkt aan artificiële intelligentie-oplossingen voor cyberaanvallen.

3. Digitale Kennis en Vaardigheden voor het brede MKB

Voldoende toegang tot de juiste kennis en vaardigheden zijn essentieel voor het realiseren van de digitale transitie. De Economic Board Zuid-Holland zet zich actief in voor het opleiden en bijscholen van talent. Digitalisering heeft hierin een belangrijke plek, met onder andere projecten als Cybersecurity en WE-IT.

Vanuit het programma Digitale Economie is geconstateerd dat het regionale mkb achterloopt in de digitale transitie. De digitale koplopers weten gemakkelijk hun weg te vinden, eventueel ondersteund met de door de provincie aangeboden innovatieprogramma's zoals Smart

Manufacturing Industriële Toepassing Zuid-Holland (SMITZH) en de Mkb-innovatiestimulering Regio en Topsectoren (MIT). Echter heeft het grootste deel moeite met het ontwikkelen en toepassen van digitale innovatie. Een deel van deze groep wordt bereikt met de reeds gesloten MKB-Deals, maar meer hulp en regie is nodig. Het is dit gat waar het programma Digitale Economie inspringt, om mkb-ondernemers te ondersteunen met de juiste kennis, vaardigheden en middelen om mee te komen in de digitale transitie.

MKB Actieagenda

In 2021 is een Actieagenda Digitaal MKB Zuid-Holland gestart. Op basis van gesprekken met het brede mkb kwamen wij tot de conclusie dat ondanks de vele initiatieven ondernemers niet weten waar te starten met digitalisering. Het overzicht en de regie mist op het aanbod van digitaliseringsinitiatieven. Hier zien wij een rol weggelegd voor de provincie Zuid-Holland: het verbinden van de diversiteit aan partijen in de regio, met als doel een eenduidig beleid en een goed overzicht te creëren voor de mkb'er. Zodat de ondernemers weten waar zij terecht kunnen om snel en effectief geholpen te worden bij digitaliseringsvraagstukken.

Overzicht en monitoring digitaliseringsinitiatieven

In 2022 komt er een helder overzicht van alle lopende digitaliseringsinitiatieven voor het mkb en gaan we de bestaande digitaliseringsinitiatieven monitoren. Centraal staat de vraag hoe we ervoor zorgen dat de vindbaarheid en effectiviteit van de regelingen dusdanig goed is dat ondernemers terugkomen voor vervolgstappen. Hiermee kunnen we bestaande regelingen verbeteren, opschaling bevorderen en zorgdragen voor regelingen die de ondernemers optimaal hulp verlenen.

Daarnaast gaan we door met het via de bestaande netwerken van MKB-Werkplaatsen, MKB-Deals, fieldlabs en brancheorganisaties aanbieden van instrumenten om mkb'ers te helpen met digitalisering van de bedrijfsvoering. Wij richten ons op de digitale basis als e-commerce, online vindbaarheid, marketing- en datamanagement. Zo helpen we om het containerbegrip 'digitalisering' tastbaar te maken voor ondernemers. Dit doen wij in nauwe samenwerking met de partijen die nu al in contact staan met het brede mkb, zoals de Kamer van Koophandel, VNO/NCW, MKB Nederland en de gemeentes.

Communicatie MKB-Werkplaatsen

In de overlegvergadering van de Statencommissie Ruimte, Wonen en Economie van 27 oktober 2021, heeft gedeputeerde De Zoete toegezegd aan de slag te gaan met de herkenbaarheid van digitale werkplaatsen in relatie tot de bemoeienis van de provincie Zuid-Holland. De provincie heeft plannen ontwikkeld waarin de communicatie op het gebied van digitale economie en mkb nader is uitgewerkt. Ook zijn er samen met de stuurgroepen van de MKB-Werkplaatsen, waar wij als provincie aan deelnemen, afspraken gemaakt over de herkenbaarheid van partners bij toekomstige communicatie-uitingen.

4. Digitale innovatie

De hierboven genoemde randvoorwaarden zijn voornamelijk reactief: we spelen in op bestaande ontwikkelingen in de economie en maatschappij die behoren tot de nieuwe standaard. Als provincie Zuid-Holland willen we echter ook proactief vooruitkijken. Om de regio voor te bereiden

op nieuwe technologieën, hierin de regie nemen om maatschappelijke en ethische waarden te waarborgen en toepassing stimuleren.

Nieuwe technologieën zoals Artificiële Intelligentie, Quantum en 5G zijn momenteel sterk in ontwikkeling. De impact en toepassing zijn nog niet altijd duidelijk. De provincie Zuid-Holland wil de ontwikkeling hiervan stimuleren en versnellen om direct toe te passen in de regio. Zo blijven we ook in de toekomst koploper op het gebied van digitale innovatie. De provincie doet dit door bestaande innovatieve initiatieven met elkaar te verbinden, het opzetten en financieren van experimenteer omgevingen zoals fieldlabs en livinglabs en het opschalen van succesvolle experimenten naar de praktijk.

Artificiële Intelligentie

Artificiële Intelligentie (AI), of kunstmatige intelligentie, is de mogelijkheid van een machine om mensachtige vaardigheden te vertonen op basis van grote hoeveelheden data. Voorbeelden zijn plannen, redeneren, leren en voorspellen. Dit is een van de sleuteltechnologieën die volop in ontwikkeling is, denk bijvoorbeeld aan zelfrijdende auto's, zorgrobots maar ook Spotify die persoonlijke muzieksuggesties voorstelt op basis van geluisterde muziek. Verwacht wordt dat AI in de toekomst een nog veel grotere rol gaat spelen in de maatschappij.

AI Hub Zuid-Holland

In 2021 is de AI Hub Zuid-Holland opgericht. Dit is een samenwerking tussen provincie Zuid-Holland, de LDE (het samenwerkingsverband tussen de Universiteit Leiden, TU Delft en de Erasmus Universiteit Rotterdam), InnovationQuarter, TNO, Hogeschool Rotterdam en de gemeenten Rotterdam en Den Haag. Met deze hub wil de regio het uithangbord en aanspreekpunt zijn op het gebied van AI, voor het bedrijfsleven en kennisinstellingen. Geïnteresseerde partijen kunnen hier terecht voor samenwerking, ontwikkeling en toepassing van AI-technologie. De ontwikkeling van de AI Hub Zuid-Holland vindt plaats in samenwerking met de landelijke AI Coalitie en is tevens een eerste stap richting vervolgaanvragen voor het Nationaal Groeifonds.

AI en Ethiek

De inzet van AI brengt ook ethische vraagstukken met zich mee: hoe dient AI de mens en niet andersom. Als provincie hebben wij de taak om dit vraagstuk te waarborgen. Daarom zijn we kernpartner van het in ontwikkeling zijnde Centrum voor Responsible Applied AI center. Een initiatief van hogeschool Amsterdam, Rotterdam en Utrecht. Het centrum gaat in 2022 van start en werkt samen met bedrijven, overheid en kennisinstellingen aan een methodologie voor verantwoorde AI-oplossingen.

AI en mkb

Zoals eerder aangegeven in deze brief heeft het mkb moeite om mee te komen in de digitale transitie. Daarom is er een onderzoek uitgevoerd om te onderzoeken in hoeverre het mkb voorbereid is op de toepassing van AI en welke hulp zij nodig hebben. Geconcludeerd werd dat technologie als AI nog een brug te ver is voor veel mkb'ers. Een belangrijke signalering die laat zien dat het mkb sterk achterloopt in de digitaliseringstransitie. Dit was de aanleiding voor de Actie Agenda Digitaal MKB, zoals besproken in randvoorwaarde 3.

AI in maritieme sector – Datawerf

Vanuit de maritieme sector kwam de hulpvraag hoe datagebruik te stimuleren en toe te passen. Hiervoor wordt de Datawerf gestart: een project waarin bedrijven in de maritieme sector geholpen worden om slim gebruik te maken van data. Gekozen is voor een kleinschalig experiment waarin enkele bedrijven intensief begeleid worden. Op basis hiervan wordt onderzocht wat de daadwerkelijke behoefte en hulpvragen zijn om een passende aanpak te verzorgen. Indien deze aanpak succesvol is vindt opschaling plaatst. Dit is een samenwerking met gemeente Rotterdam, MRDH en InnovationQuarter.

5G Innovatie

5G² staat voor vijfde generatie mobiele netwerken. Het is de opvolger van het huidige 4G-netwerk, dat vooral wordt gebruikt voor mobiel internet en bellen. Door de groeiende vraag van consumenten en bedrijven naar meer en snellere mobiele toepassingen is 4G niet meer voldoende. Het 5G-netwerk biedt hier de oplossing voor.

Vanuit randvoorwaarde 1. Digitale Connectiviteit bereiden we de infrastructuur voor op de komst van 5G. Om bedrijven te stimuleren 5G te gebruiken bij innovatieve oplossingen, is de provincie partner van het Delft On Internet of Things (Do IoT) Fieldlab. Het Dolot Fieldlab heeft op de bestaande testlocaties Unmanned Valley in Valkenburg en The Green Village van de TU Delft een 5G-testinfrastructuur gerealiseerd. De provincie Zuid-Holland heeft 500.000 euro voor mkb-bedrijven beschikbaar gesteld om gebruik te kunnen maken van deze faciliteiten. De eerste bedrijven hebben zich al aangemeld en het daadwerkelijk testen met 5G is gestart. InnovationQuarter is in opdracht van de provincie een programma gestart om bedrijven actief te simuleren te werken aan toepassing van 5G in sectoren als de maakindustrie, glas- en tuinbouw, transport en logistiek.

Quantumtechnologie

Computers en sensoren worden steeds sneller en kleiner. Ondanks deze innovaties blijft het principe hetzelfde: een bit (een stukje informatie) heeft de waarde 0 of 1. Bij Quantumtechnologie³ werkt dit anders, doordat de natuurwetten op microniveau anders uitpakken dan op macroniveau. Een elektrisch stroompje kan zowel linksom als rechtsom bewegen en heeft een Quantumbit niet de waarde 0 óf 1, maar 0 en 1. Hierdoor kunnen Quantumcomputers vele male sneller berekeningen maken over zeer grotere hoeveelheden data in vergelijking met de huidige computers.

Veel informatie is nog niet bekend over Quantumtechnologie, maar wereldwijd wordt hard gewerkt aan de industrialisatie om tot de eerste Quantumcomputers en concrete toepassingen te komen. Op dit moment is de marktgrootte van Quantumcomputing ongeveer € 0.5 mld., waarbij verwacht wordt dat dit groeit naar € 1.5 mld. in 2026.

² <https://www.zuid-holland.nl/onderwerpen/economie/connectiviteit-brigade/snel-mobiel-internet-5g-antennebeleid/>

³ <https://www.tno.nl/nl/aandachtsgebieden/industrie/expertisegroepen/quantumtechnologie/>

Actieplan Quantum Zuid-Holland

Provincie Zuid-Holland heeft onderzoek uitgevoerd naar de economische potentie van Quantumtechnologie voor de regio, en op basis hiervan gezamenlijk een Actieplan Quantum opgesteld. Een Quantum cluster biedt veel positieve spin-off effecten voor de regio: het aantrekken van bestaande bedrijven, starten van nieuwe bedrijven en voorsprong voor lokale ondernemers.

Delft en Leiden hebben veel potentie om (een van) de sterkste clusters in Europa te worden. Dit komt door het hoge niveau van onderzoek (Qu Tech, TU Delft, Universiteit Leiden en Qusoft), de sterke kennispositie van TNO en de al aanwezigheid van bedrijven zoals Microsoft.

In de Najaarsnota van 2021 is een subsidie beschikbaar gesteld van 200.000 euro voor het ImpaQT consortium: een cluster van meerdere Zuid-Hollandse bedrijven, met als doel een *'ImpaQT Quantum Computer, model: Nano NISQ'* te bouwen. De provincie Zuid-Holland en de MRDH zijn medefinancier en hebben een regisserende rol. Het consortium gaat in 2022 van start, waarbij intensieve samenwerking plaatsvindt en de regionale industrie actief betrokken wordt. Dit is een essentiële vervolg stap in het ontwikkelen van een Quantum-ecosysteem in onze regio, dat meedoet op wereldniveau.

Smart City

Digitalisering en technologisering veranderen onze steden, regio's en dorpen de komende jaren ingrijpend. Ook bij overheden komt steeds meer het besef dat data en technologie kan worden ingezet om maatschappelijke uitdagingen zoals mobiliteit, klimaat en energieverbruik aan te pakken. Innovatie en technologie in de publieke ruimte wordt vaak samengebracht onder de noemer Smart City. Onze opgave als provincie is echter breder: het gaat niet alleen over steden, maar ook over kleinere kernen en het buitengebied. Daarnaast is het doel niet per se een slimmere regio te worden, maar om data en technologie in de publieke ruimte zo in te zetten dat we duurzame economische ontwikkeling realiseren en de kwaliteit van leven verbeteren.

Als provincie zijn wij daarom betrokken bij diverse regionale Smart City initiatieven. Een daarvan is het LivingLab Scheveningen. Een historische woonwijk met levendige uitgaansgelegenheden, grenzend aan een natuurgebied. Door zoveel diversiteit dé locatie om samen met inwoners, bedrijven en de gemeente Den Haag te werken aan vraagstukken die voor heel de provincie belangrijk zijn. Denk aan mobiliteit, natuurbeheer, druktespreiding en zwemwaterveiligheid. Het is een kennisomgeving waar we als provincie veel kunnen leren, om vervolgens toe te passen in de andere Zuid-Hollandse gemeenten. Deze unieke testlocatie bleef niet onopgemerkt, want op 17 november 2021 heeft het LivingLab Scheveningen op het Smart City Expo World Congress in Barcelona de internationale World Smart City award gewonnen, in de categorie Energy & Environment.

Ook was de provincie Zuid-Holland samen met gemeente Dordrecht op 27 en 28 september officieel host van het Smart City congres in Dordrecht. Met als onderwerp 'de samenleving van de toekomst'. Centraal stond een duurzaam economisch herstel van de Coronacrisis en de wijze waarop we kunnen werken aan een inclusieve, duurzame en toekomstbestendige overheid.

European Digital Innovation Hubs (EDIH)

Vanuit het 'Digital Europe Program' van de Europese Unie is gestart met het vormgeven van European Digital Innovation Hubs (EDIH), waar wordt gewerkt aan brede regionale ondersteuning voor het versnellen van digitalisering. Een EDIH ondersteunt bedrijven door o.m. het bieden van testruimte, initiëren van netwerkactiviteiten, trainen en opleiden van (potentiële) medewerkers, ondersteunen bij digitale transformatie en toegang tot financiering mogelijk maken. In Zuid-Holland is er een voorstel uitgewerkt voor een EDIH rondom de maakindustrie, HIC, Greenports en Aerospace. In het voorjaar van 2022 worden de voorstellen door de Europese Commissie behandeld en worden de Europese subsidies toegewezen.

Verbinding

Naast het door ontwikkelen van digitale technologieën en de hierbij behorende randvoorwaarden is daadwerkelijke toepassing in de regio van groot belang voor onze concurrentiepositie. Wij zoeken vanuit het programma Digitale Economie actief de samenwerking op met reeds bestaande innovatieprogramma's en sectorstrategieën om krachten te bundelen en ervoor te zorgen dat elk bedrijf meekomt in de digitale transitie.

Wij hopen dat deze voortgangsbrief u een goed beeld heeft gegeven over de voortgang van het programma Digitale Economie. Mocht u behoefte hebben aan meer toelichting of verduidelijking dan organiseren wij dit graag.

Wij kijken uit naar een innovatief jaar, waarin de voorgestelde randvoorwaarden zich verder ontwikkelen en wij de digitale transitie als regio omarmen. Enerzijds door te reageren op bestaande ontwikkelingen, anderzijds door actief in te spelen op nieuwe digitale innovaties. Om zo samen de Zuid-Hollandse economie te verstevigen en bij te dragen aan een brede welvaart.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris, voorzitter,

drs. H.M.M. Koek

drs. J. Smit

Bijlagen:

- Bijlage Acties en doelen Digitale Economie (aangehecht aan deze brief)
- Bijlage Digitaliseringsagenda Zuid-Holland

Bijlage Acties en doelen Digitale Economie

1. Digitale Connectiviteit	
Acties ondernomen 2021	Belangrijkste doelen 2022
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Gestart met de Connectiviteit Brigade; <ul style="list-style-type: none"> - 22+ gemeenten in Zuid-Holland: intake en informatievoorziening - 15+ specifieke vraagstukken van gemeenten behandeld - 9 sessies georganiseerd voor en met gemeenten* - 7 documenten ontwikkeld om gemeenten te helpen ✓ Uitgangspunten antennebeleid gezamenlijk vastgesteld voor de MRDH gemeenten ✓ Onderzoek uitgevoerd naar bereikbaarheid landelijk gebied ✓ Onderzoek uitgevoerd naar aansluiting glasvezel in het buitengebied 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Voortzetten activiteiten Connectiviteit Brigade 2. Vaststellen van regionale uitgangspunten voor Drechtsteden, Midden-Holland, en Holland Rijnland 3. Organiseren van kennissessies voor wethouders, ambtenaren en raadsleden 4. Ondersteuning gemeenten bij de uitrol van glasvezel en de ondergrondse infrastructuur

2. Cybersecurity	
Acties ondernomen 2021	Belangrijkste doelen 2022
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Onderzoek gestart naar kosten en impact van cybersecurity in de regio ✓ Deelname project Automated Security Operations (ASOP); fase 1 afgerond ✓ Meegeholpen met opzetten cyberweerbaarheidscentrum Greenport West-Holland ✓ Start gemaakt met opzetten cyberweerbaarheidscentrum Life Science & Health sector 	<ul style="list-style-type: none"> - Opzetten programmamanagement - Opwerken business case cyberweerbaarheidscentrum Greenport West-Holland - Meewerken opzetten cyberweerbaarheidscentrum Life Science & Health sector - Introductie voucherregeling mkb vanuit Actieplan MKB - Verder ondersteunen bestaande cyberweerbaarheidscentra (FERM en Drechtsteden) - Voorbereidingen treffen voor cyberweerbaarheidscentra andere sectoren

3. Digitaal MKB	
Acties ondernomen 2021	Belangrijkste doelen 2022
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Actieagenda Digitaal mkb Zuid-Holland opgesteld ✓ Uitvoeren mkb Werkplaats regio Haaglanden en regio Drechtsteden ✓ Opstarten mkb Werkplaats in regio Rijnmond 	<ul style="list-style-type: none"> - Creëren van overzicht van bestaande regelingen voor mkb'ers in Zuid-Holland - Opstellen van een voucherregeling samen met een cyberweerbaarheidscentrum - Samen met partners onderzoeken of we een cursus kunnen opzetten rond digitalisering en leiderschap voor het mkb - Ons netwerk rond het onderwerp verder uitbreiden en verdiepen

4. Digitale Innovatie	
Acties ondernomen 2021	Belangrijkste doelen 2022
<p>Artificiële Intelligentie</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ AI Hub Zuid-Holland gestart met LDE, InnovationQuarter, TNO, gemeente Rotterdam en Den Haag en Hogeschool Rotterdam ✓ Onderzoek uitgevoerd naar impact AI op het mkb ✓ Verschillende AI projecten gestart zoals de Datawerf en onderzoek naar mensgerichte AI <p>Quantum</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Onderzoek uitgevoerd naar de economische potentie van quantumtechnologie voor de regio. ✓ Samen met de regio Actieplan Quantum opgesteld als vervolgstap op het onderzoek ✓ Subsidie beschikbaar gesteld voor het ImpaQt consortium <p>5G Innovatie</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Innovatieprogramma 5G gestart voor aansluiting met de economische sectoren ✓ Voucherregeling opgesteld van 500.000,- euro voor het mkb ✓ Testfaciliteiten zijn gereed voor gebruik bij het DoloT fieldlab, Unmanned Valley en een mobiele opstelling 	<p>Artificiële Intelligentie</p> <ul style="list-style-type: none"> - Met de AI Hub Zuid-Holland vervolgaanvragen van het Groeifonds in 2022 voorbereiden - Uitvoeren onderzoek Hogeschool Rotterdam voor mensgerichte AI - Uitvoeren van de pilot de Datawerf <p>Quantum</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uitvoering van het Actieplan Quantum - Uitvoering project ImpaQt <p>5G</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uitvoering Innovatieprogramma 5G <ul style="list-style-type: none"> o Aansluiting bij economische sectoren glastuinbouw, maakindustrie en transport en logistiek o Communicatie en voorlichting bedrijven o Faciliteren samenwerking tussen de verschillende fieldlabs - Uitvoeren van minimaal 10 pilots met de 5G faciliteiten bij het DoloT fieldlab en Unmanned Valley